

POSTANOWIENIE

Dnia 20 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa Instytutu (...) w P.

przeciwko Gminie K.

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 20 marca 2019 r.,

zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 24 października 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego Sądowi wydającemu orzeczenie
kończące postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 października 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...), na skutek apelacji powodowego Instytutu (...) w sprawie przeciwko Gminie K. o ustalenie wysokości aktualizacji opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego gruntów, uchylił wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 9 marca 2018 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania. Podstawą prawną orzeczenia był art. 386 § 4 k.p.c., mający zastosowanie, gdy nie została rozpoznana istota sprawy.

W zażaleniu pozwana Gmina zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 386 § 4 i 6 oraz art. 167 w związku z art. 168 i art. 169 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie; wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonym zakresie i o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania apelacji powoda wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania zażaleniowego.

W odpowiedzi strona powodowa wniosła o oddalenie zażalenia i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. sąd drugiej instancji może uchylić orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania, jeżeli nie rozpoznał on istoty sprawy lub jest potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Wnosząc zażalenie na wyrok odwołujący się do nierozpoznania istoty sprawy musi się rozpatrzyć okoliczności przywołane przez stronę skarżącą na potwierdzenie spełnienia przynajmniej jednej z przesłanek określonych w art. 384 § 4 k.p.c. W postępowaniu nie bada się meritum sporu rozpoznawanego przez Sąd drugiej instancji (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 listopada 2012 r. IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41; z dnia 28 listopada 2012 r. III CZ 77/12, OSNC 2013, nr 4, poz. 54, z dnia 18 listopada 2016 r. I CZ 70/16 i z dnia 24 listopada 2016 r. II CZ 114/16, nie publ.).

Podstawową kwestią rozstrzygniętą w uchylonym wyroku Sądu Okręgowego jest stanowisko co do materialnego charakteru terminu określonego w art. 78 § 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst Dz.U. z 2018 poz. 121, dalej jako u.g.n.). Założeniem, które przyjął Sąd jest uznanie, że użytkowanie wieczyste jako stosunek umowny dwóch równorzędnych podmiotów jest instytucją prawa cywilnego ujętą w kodeksie cywilnym i chociaż dotyczące go regulacje zostały zamieszczone także w aktach prawa publicznego (u.g.n.), to jednak skutki prawne oświadczeń woli i innych zachowań prowadzących do ukształtowania treści stosunku prawnego należy oceniać przy uwzględnieniu regulacji kodeksowych – dotyczy to także kwestii ustalenia wysokości opłaty rocznej. W konsekwencji, w okolicznościach rozpoznawanej sprawy prowadziło to do wniosku, że niezłożenie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego (dalej: SKO) wniosku o ustalenie,

że aktualizacja opłaty rocznej jest nieuzasadniona albo jest uzasadniona w innej wysokości, oznacza przyjęcie oferty nowej wysokości opłaty. Jest to typowy dla prawa cywilnego skutek związania stron ofertą, w tym wypadku co do nowej wysokości opłaty rocznej. Wprawdzie nie pozbawia to użytkownika wieczystego możliwości złożenia wniosku do SKO (nawet po terminie), a następnie sprzeciwu od orzeczenia SKO do sądu, to związanie ofertą prowadzi do oddalenia powództwa.

Jednakże powyższe wnioskowanie, wynikające z natury prawnej użytkowania wieczystego na charakter prawny terminu określonego w art. 78 § 2 u.g.n., zostało krytycznie ocenione przez Sąd Apelacyjny w wyroku zaskarżonym zażaleniem pozwanej. W ocenie sądu drugiej instancji termin określony w art. 78 § 2 u.g.n. nie jest terminem zawitym, ma on charakter procesowy i jako taki może podlegać przywróceniu. Na poparcie przedstawionego stanowiska Sąd przytoczył szereg orzeczeń sądów administracyjnych a także wybrane poglądy doktryny, co pozwoliło na przyjęcie poglądu, że obecnie w orzecznictwie jak i nauce prawa dominuje pogląd, iż termin określony w art. 78 § 2 u.g.n. nie jest terminem materialnoprawnym. W takim razie termin, o którym stanowi art. 78 ust. 2 u.g.n. ma charakter procesowy i należy go odczytywać w kontekście dokonania konkretnej czynności procesowej, podejmowanej w postępowaniu mającym na celu poddanie weryfikacji wypowiedzenie wysokości dotychczasowej opłaty rocznej. Należy również mieć na uwadze, że postępowania na gruncie opłat za użytkowanie wieczyste są nadal sporami cywilnymi, poprzedzanymi postępowaniem przed SKO. Z kolei, to postępowanie otwiera drogę do ewentualnego przeniesienia sporu przed sąd powszechny. Przy takim ukształtowaniu procedury postępowania powinno się dopuścić możliwie szeroki zakres rozpoznania sprawy, tak aby etap wstępny, poprzedzający, nie determinował w zbyt dalekim stopniu zakresu rozpoznania sprawy przez sąd powszechny.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem o nierozpoznaniu istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. możemy mówić wówczas, gdy Sąd pierwszej instancji nie zbadał materialnej podstawy żądania lub merytorycznych zarzutów strony, wychodząc z błędnego założenia, że istnieje przesłanka materialnoprawna unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36,

Zb. Urz. 1936, poz. 315 i z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 170/12, niepubl. i z dnia 14 lutego 2013 r., II CZ 188/12, niepubl.). Z tego typu sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Przyjęcie materialnoprawnego charakteru terminu określonego w art. 78 § 2 u.g.n. w konsekwencji prowadziło do pozostawienia bez rozpoznania merytorycznych stanowisk stron. Oznacza to zaniechanie będące konsekwencją przyjęcia, że występuje przesłanka unicestwiająca roszczenie. W efekcie wystąpił brak rozstrzygnięcia co do przedmiotu sprawy, wyznaczonego treścią i materialnoprawną podstawą żądania powoda a także materialnoprawnymi oraz procesowymi zarzutami pozwanego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2018 r., V CZ 13/18, niepubl., z dnia 28 marca 2018 r., IV CZ 11/18, niepubl., z dnia 28 marca 2018 r., V CZ 17/18, niepubl.).

Mając to na uwadze należało na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzec jak w postanowieniu, rozstrzygając o kosztach postępowania na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

aj